

## Lomonoszov, a nagy orosz materialista tudós

Az a Tretjakov kapu két éve alatt, a kis utcán felfelé, és azután balra: ott a mostani Október 25. utcában állt a cári nyomda, a „Pecsatnűj Dvor”, ahol az első orosz könyveket nyomták, ahol több mint 200 évvel ezelőtt megjelent az első orosz újság.

A szomszédságban pedig a volt zaikonoszpaszki monostor mögött, az udvar mélyén húzódott meg a szláv-latin-görög akadémia.

Idejött tanulni csaknem 220 évvel ezelőtt Mihail Vasziljevics Lomonoszov, az orosz materialista filozófia és az oroszországi természettudomány későbbi megteremtője, a XVIII. század kultúrájának egyik legtekintélyesebb kedvelője. A 19 éves Lomonoszov gyalogszerrel indult el Moszkvába, a Fehér-tenger melléki halászfaluból, Homogorból és hozta tarisznyájában az orosz tudomány eljövendő dicsőségét...

A fiatal Lomonoszov hallatlan szorgalommal és akaraterővel kezdett a tanuláshoz. Sokat éhezett, nyomorgott ebben az időben, hisz jövedelme mindössze napi 3 kopékes ösztöndíja volt. Anyagi gondjai ellenére lankadatlan buzgalommal tanult és korán kitűnt diáktársai közül. 1736-ban egy diákcsoporttal külföldre küldték, hogy ott folytassa tanulmányait. Mikor hat évvel később visszatért hazájába, a Tudományos Akadémia fizikai osztályán kezdett dolgozni, nem sokkal később az akadémia tagja lett.

Lomonoszov egyidejűleg fizikus és vegyész, történész és földrajztudós, tengerkutató, közgazdász és művész volt.

Alig van tudományág, amelyre tevékeny szelleme ne hatott volna. Lomonoszov évtizedekkel Lavoisier előtt bebizonyította az anyag megmaradásának elvét. Felfedezte a Vénusz bolygó légkörét. Sok időt szentelt a kohászatnak és a geológiának és hangoztatta, hogy a föld mélyében felmerhetetlen kincsek rejlenek, amelyek Oroszország gazdagodását szolgálhatnák. Neki köszönhető az első orosz üvegyár létesítése is. Ráműtatott arra, hogy a Novaja Zemljától északra és a Spitzbergától keletre egy nem kis földterületnek kell lennie, s ez az állítása száz évvel később igazolódott be, amikor felfedezték a Ferenc József-földet.

Lomonoszov teremtette meg a XVIII. század derekán az orosz materialista filozófiát. Tőle származik az az elmélet is, amely szerint a természet különböző jelen-

ségeit a folytonosan mozgó anyag változó formái határozzák meg.

És Lomonoszov volt az, aki kitarló kísérletezései után a világon először beszélt a légköri elektromosságról. Erről a témáról kétszáz évvel ezelőtt, 1753. december 6-án tartott előadást először a Tudományos Akadémia ülésén.

Lomonoszov lángszere egyetemességében és rendkívüli éleslátásában rejlett. Valóban sasként lebegett a század felett ez a hatalmas értelem, egyszerre fogta át pillantásával az élet valamennyi oldalát, gyakran megelőzve saját korát. Lomonoszov nagy hazafi volt, minden tudományos munkájának alapjává a haza kulturális és gazdasági felemelésének eszméjét, a termelő és szellemi erőket szüntelen fejlesztését tekintette. A népből meríteni a tudományos utánpótlást, — ez volt Lomonoszov álma. Népiskolák létesítését követelte. Ellentétben korá tudósaival, — akik csak a latint ismerték el tudományos nyelvnak, — orosz nyelven írta könyveit. Joggal tekinthető nemcsak „az orosz tudomány atyjának” — ahogy hívják — hanem nagy nevelőnek is, akit az a vágy fűtött, hogy a tudományt a széles tömegek számára hozzáférhetővé tegye. Főként azért állt éles ellentétben ezokkal az idegen tudósokkal, akik az akadémiát annakidején irányították.

Lomonoszov munkásságát mindenki ismeri és nagyrabecsüli a Szovjetunióban, de ismeri és becsüli az egész haladó világ. A szovjet kormány Lomonoszovról, alapítójáról nevezte el a moszkvai egyetemet. A nagy tudós szobra ott emelkedik az új egyetem hatalmas épületkolosszusa előtt, a Lenin-hegyen, egy új felvilágosult, szabad század Moszkvája felett. Körülötte zajong a fiatalság és folyik az új szocialista élet. Látja miként valósulnak meg titkos álmai, látja a népet, amely számára nyitott könyv lett a tudomány.

Nem a múlt távolból érkezett, részvétlen vendégeként áll ott Lomonoszov, hanem mint korunk hallgatag utitársa, munkánk megosztója, akinek hatalmas szelleméből még ma is táplálékot merít a tudomány. A szovjet ember az igazi tudomány hatalmas, örök épületét építi és nem feledkezik meg róla, aki ennek a tudománynak első követőjévé lett. — Mihail Vasziljevics Lomonoszov akadémikusról.

## SZEGEDI JEGYZETEK

## Itt a Télapó

Az elmúlt napokban még a szokottnál, a szalaggal átkötött dobost, a cukorbabát, a Lenín-utca, a déli napfény, az enyhe esti levegő kicsalta az embereket az utcára. Fialat mamák bollok kirakata minden elfelejtet a ki-boldogan sétálgattak a csacsogó kisgyermekkel, akik hol az egyikkel, hol a másik kirakat elé szaladtak újjongva. Örömlükön mosolyogtak az utcák járókelői. A kicsinyek hosszú percekig, gyakran egy negyed-órát is elaldogattak egy-egy pompás Télapó-kirakat előtt. Pár-nás, kicsi újjakkal mutogatták, mit hozzon számukra a Télapó. Csillagok papírba csomagolt szalancukrot, csokoládét, Télapót, na meg piros csizmát és cipőt, amelyet azon kicsi, aranyozott virgács is van. A kisérő szülők szeme a kívánságok hallatára összevillant, mert a sétaték titkos csomagokkal érkeznek célja, hogy meg tudják, mit is szeretne a Télapótól a család kedvence. A válogatás azonban nem me-reült ki egyetlen édes-ségből kirakata előtt. Újabb finomságokkal tett kirakatoknál a régi kéréseket feledve, újabb kívánságokkal állnak elő a kicsinyek.

— Azt a piros cso-

magot szeretném, azt ja a mamák, finom zsebkendő, cigaretta-tárca, vagy egy szí-

nes új nyakkendő a férjek ruháitárá. Mindezt megtehe-tem elég. A játékbollok kirakata min-den elfelejtet a ki-boldogan sétálgattak a csacsogó kisgyermekkel, akik hol az egyikkel, hol a másik kirakat elé szaladtak újjongva. Örömlükön mosolyogtak az utcák járókelői. A kicsinyek hosszú percekig, gyakran egy negyed-órát is elaldogattak egy-egy pompás Télapó-kirakat előtt. Pár-nás, kicsi újjakkal mutogatták, mit hozzon számukra a Télapó. Csillagok papírba csomagolt szalancukrot, csokoládét, Télapót, na meg piros csizmát és cipőt, amelyet azon kicsi, aranyozott virgács is van. A kisérő szülők szeme a kívánságok hallatára összevillant, mert a sétaték titkos csomagokkal érkeznek célja, hogy meg tudják, mit is szeretne a Télapótól a család kedvence. A válogatás azonban nem me-reült ki egyetlen édes-ségből kirakata előtt. Újabb finomságokkal állnak elő a kicsinyek.

Nehéz a választás gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt. A sok szép játék és ajándéktárgy közül nem könnyű kiválasztani azt, amivel a legnagyobb örömet lehet szerezni. De azért megoldják a szülők ezt a problémát és esténként titkon kisebb-nagyobb csomagokkal érkeznek célja, hogy meg tudják, mit is szeretne a Télapótól a család kedvence. A válogatás azonban nem me-reült ki egyetlen édes-ségből kirakata előtt. Újabb finomságokkal állnak elő a kicsinyek.

— Azt a piros cso-

(— a — é)

## LEVELEZŐINK IRJAK

## 160 személyes öltöző és fürdő a Szegedi Erőműben

A kormányprogram megjelenése óta, az egész ország területén egyre nagyobb méretekben valósulnak meg a dolgozók egészségvédelmének biztosítását szolgáló intézkedések. Nap-nap után a lapokban olvassuk, a rádióból halljuk, hogy itt is, ott is új, korszerű öltözők, fürdők, étkező helyiségeket építettek és adták át azokat a dolgozók részére.

Pár nappal ezelőtt fejeződött be üzemenként egy ilyen korszerű fürdő és öltöző építkezése 110 ezer forintot beruházással. A Szegedi

Erőműben a most megépült új öltöző, amely 160 személy befogadására alkalmas, öltöző szekrényekkel van ellátva. Most van tervezve egy olvasóasztal beszerzése, amelyen dolgozóink a legfrissebb lapokat találják olvasásra. Hangszóró és tükrök is áll a munkások rendelkezésére. Ugyanígy korszerű a most megépült fürdő is, ahol zuhanyozók, külön mosdók és kád van felszerelve. A vállalat és a szakszervezet külön gondot fordított a női öltöző és fürdő berendezésére.

A most megépült új öltözőt és fürdőt üzemenként dolgozóink nagy lelkesedéssel fogadták, különösen a női munkások, akiknek eddig nagy problémája volt a munkautáni tisztálkodás. A kormányprogram most lehetővé tette ennek megoldását is. Ezért férfi és női dolgozóink nagy szeretettel gondolnak pártunkra, s a párt- és kormányhatározatok legszélesebb körű végrehajtásával, a termelés szüntelen emelésével segítik elő a kormányprogram megvalósítását.

Misán György

## Adják meg a vasárnapi ellátást minden klinika kapusának

Mi, az Orvostudományi Egyetem kapusai egy sérelmünkről írjuk ezt a levelet. Nem tudjuk megérteni, hogyan lehet az, hogy kérésünk ellenére ez ügyben az illetékesek még mindig nem intézkedtek. Panaszunk a következő: mint kapusok, gyakran vagyunk szolgálatban vasárnap és ünnepnapokon is és mindig rendes 24 órás szolgálatot teljesítünk. Addig, amíg a hétköznapi szolgálatok alkalmával megkapjuk a rendes étkeztetést, reggelit, ebédet, vacsorát, a vasárnapi napokon, nem tudni miért, nem adják meg. Igaz,

hogy az Idegklinika és a Bőrklinika megkapják, de a sebészet, a sebészeti külső főportán nem. Nem tudjuk kivétel-e az, hogy ott megadják vagy mi vagyunk megrövidítve azzal, hogy a szerintünk jogos ellátást nem kapjuk meg. Kinek a hibája ez? Mi úgy tudjuk, hogy jár a reggeli, ebéd, vacsora minden klinikai kapusnak, amikor 24 órás szolgálatot teljesít.

Kérjük az illetékeseket, panaszainkat vizsgálják ki, s mielőbb intézkedjenek annak orvoslása érdekében.

Füredi Ferenc

## Miért kell

## húsz munkáscsaládnak

## fél kilométerre járni ivóvízért?

A „Délmagyarország”-ban többször olvastunk már olyan közérdekű panaszokat, melyet az olvasók és a lap levelezői írtak. Ezek a panaszok a lapon keresztül az illetékesek tudomására jutottak, akik leggyorsabb megfelelően intézkedtek is.

Mi, akik a Makkosházi út és a Rökkant telep közötti útzakazon lakunk, hasonló célból írjuk ezt a levelet. Többször kértük már, hogy valamilyen formában oldják meg részünkre az ivóvíz problémát. Körülbelül 20 munkáscsalád lakik ezen az útzakazon és kénytelenek vagyunk 5—600 méterre járni vízért. Ez sáros, esős időben és főleg télen igen kellemetlen. Mivel kisgyűlésen előterjesztett kérésünkre és általunk már több ízben írt levélre nem kaptuk meg a kútat, reméljük, hogy a nyilvánosság előtt feltárt, jogosnak vélt panaszunk s kérésünk meghallgatásra talál és gyors intézkedés során hamarosan megkapjuk a kért kilyótyót.

A Makkosházi út és ezen folytatódó út vonal lakói

## Egy művezető gondoljai

## — Sajnos így van

elvtársak, de javítunk rajta. — Nem mondott sokkal többet. Inkább már azon töprengtem, hogyan változtassanak rajta, mert nem új dolog ez, évek óta, hónapról-hónapra visszatérő, de most Nagygyörgy elvtársnő is és a többiek is: ... Zengei elvtárs jól dolgozik, minden rendben van nála, a beralap, a szabadságolás, a termelés, de... nem tartják be a csengési hosszát... egy hónap alatt 80 tonna a visszatérő kártolt szalag... sok a selejt, a fonál minőségének rovására megy... Soha nem beszéltek még ennyit erről a hibáról a Szegedi Kenderben, mint most, az októberi önálló műhelyértékelésen. És az egész gyár műszaki dolgozói előtt?!

Irodájának ajtaja magától becsukódott utána. Így teszi ezt vagy harminc éve. Még az elődje szerelt rá egy vékony kötelet, végigvezette a kis fa-üveg helyiség mentén és a végére erősített súly mindig behúzza a kinyitott ajtót. Egyszerű, szinte gyerekes megoldás, de nagyon megszokta Zengei János 1928 óta — akkor lett művezető. Leült az íróasztalához, előtte bekeretezett oklevelek, körülötte a kártoló gépek zaja a vékony üvegen keresztül erősen behallik. Itt érzi jól magát. Csengett a telefon.

— Zengei bácsi?  
— Igen, én vagyok.  
— Kapcsolom.  
A felesége érdeklődött otthonról, mikor jön haza.  
— Majd megyek szivecském — válaszolta kitérően.  
Behívta Horváth Pétert, az egyik beosztott művezetőjét.  
— Elbetyárosodtak a gépek — szereti ezt a szót használni — nem csöngetnek pontosan, amikor az 500 yard szalag lement a kannába, vagy előbb, vagy utóbb cseng. Szóval ezt kellene sürgősen megcsinálni.

Nem volt hosszú magyarázkodás. Mindketten tudták, hogy ha a kártolt szalag hossza nem egyforma — amikor a nyújtógéphez, egyszerre hat szalag fut — és egy szalag rövidebb, az öt hosszabb szalag többlete leszakad, visszakerül újra feldolgozásra. Ez pedig időt, munkát igényel és nem is lesz olyan jó minőségű. Tehát pontosnak kell lenni.

Horváth Péter lakatos volt ugyancsak itt a gyárban. Jól ismerte a kártoló gépeket, a fogaskerekeket, az áttételeket. Számításokat végzett.

— Ha a csengőjelzőnél, ahol a szalag átfut, egy fél fogó fogaskereket szerelünk be, akkor pontos lesz — közölte Zengeivel.  
— Mert főleg az a hiba, hogy mindig rövidebb a szalag.

— Úgy van, már kezdünk is hozzá.

Horváth két hétig dolgozott a gépeken. Az egy fél fogó fogaskereket azonban kevésnek bizonyult. — A szalagleadó hengerek átmérőjén kellene változtatni — javasolta Zengei.

Minden változtatást közösen beszéltek meg. A főművezető alig várta, hogy készen legyenek. Juszti Józsefnek, az előfőnök főművezetőjének is többször említette.

— Meglátod, pontos méretű szalagokat kaptok.

— Már én is nagyon várom, de az egész gyár...

— Persze, nem könnyű dolog. A gépek már sokszor voltak generálva, nem olyan pontosak a beállítások. De most ezen változtatunk.

Végre elkészültek. A visszatérő kártolt szalag mennyisége csökkent, de még mindig nagyon sok volt a hulladék. Zengei átméretezte a fonódobát. Jussztal figyeltek a szalagok bekötését, az előfőnök nyújtógépeibe. Azok egyenletesek voltak, egyforma hosszúak, csak elvétve akadott köztük egy-egy rövidebb szalag.

— A csengőhószat — így mondják szaknyelven — mindig kijavítottuk.

— Mégis csak nálad van a hiba — válaszolta Juszti, mikor látták, hogy még mindig nagy mennyiségű szalag kerül a hulladékba, illetve vissza a kártolóba.

Zengei a kis szobájában töprengött.

— Mégis csak a barátomnak lenne igaz? Nem tudom...

Járt, kelt az üzemszobában, átméretezte a fonódobát, megállt a gépek között. „Valamit tenni kell...” Gondolkodott. Egyszer csak látja, hogy az egyik leány, a kártoló üzemszobából átkerült kannába belenyúl, nagy köteg szalagot emel ki, a legelső részénél eltépi s a kezében maradtakat eldobja. Oda sietett.

— Maga mit csinál elvtársnő?

Miért dob el ennyi anyagot?  
— Nem találom a szalag végét, nem keresgélek bele van gyűrve a kannába, így egyik helyen eltéptem, hogy haladhassunk.

## Az őszentiváni dolgozó parasztok példamutatása

Az őszentiváni dolgozó parasztok a tanácsüléseken elhatározták, hogy a tanácsház előtti poros, sáros földutat társadalmi munkával kikövezzék — így összekötik a két kövesutat.

Az elhatározást követték a tettek. A községben lévő 180 fogat és gazdája kivétel nélkül kivette részét a munkából és hordták a követ, homokot is. A 71 méter hosszú összekötő kövesút már elkészült és át is adták a forgalomnak. Az őszent-

iváni dolgozó parasztok szép példáját mutatták annak, hogy összefogással sokra képes az ember. A kövesút az övéké, jól tudják használni s annak maguk veszik hasznát.

## Olvasd a

## Társadalmi Szemle

minden számát, Elméleti fejlődésért segíti elő